

29. decembar 2010. godine

Zahvaljujemo na Vašem pismu u kome je naglašena potreba da se ne konsoliduju rezultati sprovedenog reizbora dok ne bude sproveden postupak njegove revizije i da strukovna udruženja sudija i tužilaca učestvuju u dijalogu o merama koje je potrebno sprovesti u pravosuđu.

Nažalost, uprkos jasnim porukama iz EU, Ministarstvo pravde je u potpunosti ignorisalo sugestije i predloge strukovnih udruženja za izmenu zakona i stvaranje solidnog zakonodavnog okvira kao prvog koraka koji bi vodio ka kredibilnoj reviziji izbora koja je u interesu svih. Prema našim saznanjima, Ministarstvo nije konsultovalo ni Visoki savet sudstva, iako je to zakonska obaveza, a i kasnije je ignorisalo primedbe predsednice VSS. Još jedanput se pokazalo da se ozbiljni koraci u reformi preduzimaju bez socijalnog dijaloga i da se odluke donose u uskom krugu ljudi.

Ono što posebno zabrinjava je da se manjkava rešenja ovoga puta obrazlažu pozitivnim mišljenjem i potpunom podrškom ne samo Venecijanske komisije, već i Evropske komisije, iako su predložena zakonska rešenja sporna ne samo zbog nepoštovanja pravnog poretka, već i zbog realno mogućih loših posledica, kad je reč o kredibilnosti izbora saveta i revizije reizbora iz 2009. godine. I parlamentarna debata koja se ovih dana odvija, a i javnost, ukazuju na isto.

Uz puno razumevanje i podršku želji da se što pre otpočne sa ispravljanjem učinjenih grešaka, želimo da ukažemo na sledeće rizike:

Vlasti već treći put zaredom preduzimaju najvažnije pravosudne mere u vreme Božićnih praznika. Set pravosudnih zakona usvojen je 22.12.2008. godine, a rezultati reizbora objavljeni su 17.12.2009. godine. Sada su i izmene pravosudnih zakona, po hitnom postupku, podnete Skupštini 21.12.2010. godine popodne, poslanicima uručene uveče u 22 časa, a na skupštinsku raspravu uvrštene sutradan, 22.12.2010. godine, i to kao prva tačka dnevnog reda, pre ostalih 12 tačaka koje su od ranije bile predložene, čime su i poslanici faktički onemogućeni da se upoznaju sa zakonskim izmenama i izjasne o njima. Uvereni smo da se ovakvim postupanjem računa na smanjenu prisutnost predstavnika EU i efekat „svršenog čina“.

Stupanje na snagu zakona propisano je, suprotno Ustavu, već za naredni dan po objavljivanju, uz neutemeljeno objašnjenje da je za ubrzavanje evropskih integracija neophodno da se taj rok skрати za sedam dana. Ova neuobičajena odluka ima za posledicu da izborni rokovi za kandidaturu za članove VSS (DVT) mogu da počnu da teku već tokom novogodišnjih i srpskih verskih praznika, u vreme završnih sudijskih poslova pred izradu godišnjeg izveštaja i dečjeg školskog raspusta i da mogu isteći sredinom januara, što će objektivno onemogućiti sudije da na pravi način učestvuju u sudskim izborima^A.

Netačno se prikazuje da se otklanjanje nedostataka reizbora i vraćanje predmeta Visokom savetu sudstva (DVT) radi ispravljanja grešaka može ostvariti jedino „oduzimanjem“ nadležnosti Ustavnom sudu, „pretvaranjem“ već izjavljenih žalbi u tzv. prigovore o kojima će odlučivati VSS (DVT) i retroaktivnom primenom takvog zakona. Ovakvim protivustavnim rešenjem povređuje se pravo na efektivan pravni lek time što se odluka VSS (DVT) o prestanku sudijske funkcije smatra pravosnažnom pre sudske kontrole, a Ustavom propisani pravni lek – žalba, pretvara u vanredni pravni lek^B.

U pogledu definisanja kriterijuma i standarda za njihovu primenu, po kojima treba da se izvrši revizija reizbora, apsolutno je neophodno pribavljanje mišljenja stručne javnosti, pre svega udruženja sudija i tužilaca, koja su se već niz godina ovim pitanjima bavila, i o čemu postoje izveštaji, ekspertize i preporuke, koje su već usvojene i postale deo zakonodavnog okvira^C. U suprotnom, dalje učešće strukovnih udruženja u preispitivanju reizbora neće biti moguće.

Izmenama zakona konsoliduju se rezultati sprovedenog reizbora zbog kojih se i vrši revizija, jer se izborima za novi stalni sastav VSS (DVT) onemogućava pravo glasa nereizabranim sudijama (njih preko 800) i tužiocima (oko 200) o čijem statusu još nije doneta pravnosnažna odluka. Istovremeno, bez obrazloženja, dozvoljava se glasanje prekršajnim sudijama, iako oni u potpunosti dele sudbinu sudija izabranih prvi put na mandat od 3 godine. Ova okolnost je važna pošto će glasanje 600 sudija za prekršaje, koje je do 2009. godine imenovala Vlada, značajno uticati na ishod sudskih izbora^D.

Negativan primer sadašnjeg VSS, koji je jedinu podršku dobijao od izvršne vlasti, pojačao je potrebu da u sledećem sastavu budu ugledne sudije sa nespornim autoritetom među kolegama, kako bi posao oko revizije reforme mogao da bude preduzet u skladu sa najboljom evropskom praksom. Šansa koja u ovom trenutku postoji da se dođe od kredibilnog tela koje mora da uživa ugled u struci, u skladu sa njegovom važnom ulogom koju treba da ima u pravosuđu, ne bi smela da bude prokockana.

Zato je od izuzetnog značaja eksterni monitoring celog izbornog postupka, uključujući i postupak kandidature, u kome bi učestvovali predstavnici međunarodnih udruženja sudija i tužilaca i/ili CCJE. Domaća strukovna udruženja spremna su da učestvuju u kreiranju i kontroli primene rešenja za reviziju reizbora, ukoliko su ona ustavna i u skladu sa standardima Evropske unije, a podršku Evropske unije ovakvom procesu smatraju veoma važnom.

Ovo je posebno važno jer se ovoga puta Ministarstvo pravde, kao predlagač zakona, javno pozvalo i to i napisalo u obrazloženju izmena da su zakoni „u potpunosti rađeni u saradnji sa predstavnicima Evropske komisije i Venecijanske komisije Saveta Evrope, koji su o njima dali pozitivno mišljenje“.

Imajući u vidu Vaša prethodna opažanja i konstatacije, koja su i zvanični stavovi EU, nadamo se da su ove tvrdnje netačne. Strukovna udruženja će, međutim, i nadalje voditi aktivnu kampanju za očuvanje i poštovanje pravila struke, Ustava RS i evropskih standarda.

Zapažanja o izmenama pravosudnih zakona, sa primedbama i predlozima, detaljno su izložena u ankesu pisma, a konstruktivni stav udruženja ispoljen je i ovom prilikom pošto su koncipirane potrebne izmene zakona kojima bi se suštinski otklonile sve nepravilnosti i stvorili preduslovi za vraćanje poverenja građana u neophodnost reformi i njihovu pravičnost^E.

Dragana Boljević
Predsednica Društva sudija Srbije

Goran Ilić
Predsednik UO Udruženja javnih tužilaca
i zamenika javnih tužilaca Srbije

^A Naime, prva tri dana januara 2011. godine su neradni, a dečji školski raspust traje od 31.12. ove godine do 16.1.2011. godine. Po julijanskom kalendaru koji prihvata Srpska pravoslavna crkva, Badnje veče slavi se 6. januara, a Božić 7. januara, koji je i neradni dan, dok se Nova godina slavi 13. januara 2010. godine. Kada se ovo ima u vidu, za kandidate za člana stalnog sastava VSS (DVT) koji nemaju unapred dogovorenu i organizovanu kandidaturu, ukupno vreme za ostvarivanje prava na kandidaturu realno će trajati svega nekoliko dana, uz veliku verovatnoću da kolege koji bi podržale njegovu kandidaturu nisu na poslu u tom periodu.

Izuzetno kratki rokovi za podnošenje kandidature čine nemogućim bilo kakvo ozbiljno predstavljanje i razmatranje kandidatura od strane sudija. Ti rokovi odgovaraju jedino onima koji su ovakve uslove kreirali i koji mogu unapred da odaberu i kandiduju svoje favorite i da im u jednokružnom sistemu glasanja obezbede da budu izabrani u izbornim bazama koje su tako podešene da omogućavaju vansudski uticaj; i kada je reč o najvišim sudovima, gde je taj uticaj uvek nesporno najveći, i kada je reč o sudovima najnižeg stepena, kojima su pridodate prekršajne sudije preko kojih se obezbeđuje potrebna podrška.

^B Predmeti mogu biti vraćeni Visokom savetu sudstva (DVT-u) na dva pravno perfektna načina od strane Ustavnog suda. Jedan je odluka Ustavnog suda o ustavnosti prekida stalnosti sudijske funkcije po predlogu ovlašćenih predlagača – tri okružna suda iz decembra 2009. godine. Drugi je donošenje pilot odluke kojom bi Ustavni sud, odlučujući po izjavljenim žalbama, stavio van snage sve odluke Visokog saveta sudstva (DVT) i vratio im predmete na ponovno odlučivanje.

Retroaktivno „pretvaranje“ već izjavljenih žalbi Ustavnom sudu u tzv. prigovore i preuzimanje nadležnosti Ustavnog suda od strane VSS (DVT) u predmetima koji su već započeti protiv je svih civilizacijskih pravnih tekovina i vladavine prava. Upravo poštovanje međunarodnih standarda nalaže da se retroaktivnost ne sme koristiti kada se željena svrha može ostvariti i bez retroaktivnosti. Isti je zaključak i u vezi sa neustavnom suspenzijom žalbe Ustavnom sudu protiv odluke o prestanku sudijske/tužilačke funkcije i omogućavanjem da odluka VSS (DVT) o prestanku funkcije postane pravosnažna pre sudske kontrole.

^C Zakonske izmene ponovo ne sadrže kriterijume za sprovođenje reizbora, suprotno Mišljenju Venecijanske komisije br.405/2006 od 19. marta 2006. godine o Ustavu RS u kome je navedeno: „Da bi se postupak reizbora sudija mogao smatrati uopšte prihvatljivim, Narodna skupština treba da izabere u ovaj Savet nezavisne ličnosti koje uživaju poverenje. Štaviše, zakon mora da utvrdi jasne kriterijume kojima VSS mora da se rukovodi u postupku reizbora, kao i pravičan postupak i omogućivanje pravo na žalbu.“

Novi kriterijumi i merila za reizbor ne smeju biti različiti od onih po kojima je reizbor sproveden, posebno ako se ima u vidu njihova retroaktivna primena. Oni se međutim mogu „popravlјati“ u smislu obezbeđenja veće pravne sigurnosti, proverljivosti i pouzdanosti, tako da idu u korist, a ne na štetu sudija u odnosu na koje se primenjuje. Jedino takav način primene novih kriterijuma i merila opravdavao bi njihovo retroaktivno važenje.

^D Izmenama pravosudnih zakona koje propisuju mehanizam jednostepenih izbora obezbeđuje se još jedan, veoma važan način vansudske kontrole novog sastava VSS i umanjuje legitimitet i kredibilitet VSS (DVT).

U slučaju kada ima znatno više kandidata za člana VSS (DVT) iz reda sudija od broja koji izborna baza može da ima (a svaka baza ima samo jednog predstavnika u VSS i

DVT, osim osnovnih i prekršajnih sudija koje imaju dva), pobeđuje kandidat koji je dobio najviše glasova, bez obzira što to može biti i samo 10% glasova sudija (tužilaca) koje su glasale.

Potpuno se zanemaruje da je odgovarajuće predstavljanje sudija/tužilaca i pravilno vršenje ovlašćenja koja predstavnici imaju, posebno u sledećem sastavu VSS (DVT) koji treba da obavi reviziju reizbora, moguće samo onda kada izabrane sudije/tužioci imaju puni legitimitet dobijen na izborima od svojih kolega. To je jedino moguće ako svaki izabrani sudija dobije apsolutnu većinu od svih sudija koje su glasale, što se postiže samo dvokružnim izbornim sistemom, koji nije propisan predloženim zakonima

Neuvođenjem dvokružnog izbornog sistema, koji je Društvo sudija predložilo u pismu upućenim evropskim institucijama, vlasti pokazuju nameru kontrole novih sastava VSS/DVT. Kada se tome doda isključenje razrešenih sudija iz izbornog procesa izbegavanjem da se ponište nesporno nezakonite odluke po svaku cenu, pa i po cenu retraktivnosti zakona, na jednoj strani i diskriminišuće uključivanje prekršajnih sudija u izborni proces, jasno se vide uporne namere da se zadrži status quo, koji je Evropska komisija označila kao „ugroženost nezavisnosti sudstva“.

^E Poseban aneks je document Reforma pravosuđa i otklanjanje prepreka za vladavinu prava i evropske integracije od 13.12. 2010. godine koji, između ostalog, sadrži i predloge Društva sudija za zakonske izmene, sa kojima je saglasno i Udruženje tužilaca i zamenika javnih tužilaca, ukoliko postoji identična situacija i za tužioce.